

Posamezna številka 6 vinarjev.

„DAN“ izhaja vsak dan — tudi ob nedeljah in praznikih — ob 1. uri zjutraj; v ponedeljkih pa ob 8. uri zjutraj. — Naročnina znaša: v Ljubljani v upravnistvu mesečno K 1.20, z dostavljanjem na dom K 1.50; s pošto celoletno K 20.—, polletno K 10.—, četrletno K 5.—, mesečno K 1.70. — Za inozemstvo celoletno K 30.—. — Naročnina se pošilja upravnistvu.

Telefon številka 118.

DAN

NEODVISEN POLITIČEN DNEVNIK.

Posamezna številka 6 vinarjev.

Uredništvo in upravnistvo:
Učiteljska Tiskarna, Frančiškanska ulica št. 8.

Dopisi se pošiljajo uredništvu. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo, rokopiši se ne vračajo. Za oglaševanje plača: peti vrt 15 v, osmrtnice, poslana in zahvale vrsta 30 v. Pri večkratnem oglaševanju po-
pust. — Za odgovor je priložiti znamko.

Telefon številka 118.

Vojna na Balkanu.

Ali je vojna na Balkanu po zimi mogoča?

Obotavljanje na Balkanu. — Vojna po zimi. — Pomladanske vstaje. — Balkanska zima. — Zimski boji na Balkanu. — Koliko časa bi trajala vojna? — Bojni načrt. — Nekaj o bolgarski in srbski armadi. — Poročilo očitovca.

Zaradi nekulturnih razmer v Turčiji so se zadnja desetletja neprestano ponavljali nemiri posebno v Macedoniji in Albaniji. Značilno je bilo pri tem, da so se nemiri začeli v jeseni pod zimo in so se ob zgodnji pomladi ponovili.

Zadnja leta je vsako jesen kazalo tako, da izbruhne na pomlad nova vstaja. In res ni bilo skoraj pomladi, da bi ne bili slišali o večjih ali manjših vstajah v Turčiji. To nas je pripravilo do misli, da je pomlad najugodnejši čas za vstajo in za vojno. Vprašanje pa je:

ali je vojna na Balkanu po zimi mogoča?

Ko so zadnje čase prihajale z Balkana bolj in bolj nemirne vesti, se je splošno sodilo, da pred zimo vojna ne izbruhne. Zimski čas čete mnogo več trpe; prazna polja, mrzle noči, težki prehodi itd. vse to ovira urno gibanje čet. Zato bi se dalo soditi, da bodo balkanske države potrpele še eno zimo, da se bodo med tem dobro pripravile in da se bodo spomladi z vso silo vrgle na Turka.

Tako je mislila tudi evropska javnost, ko je že dva dni čakala odločitve. Eni so smatrali to obotavljanje kot uspeh veliši, ki so skušale vojno preprečiti, drugi so sodili, da se balkanske države boje — zime in da si same pomišljajo, ali bi ne veljalo počakati pomladi.

Vremenske razmere niso mnogo različne od naših. Na poti proti Solunu in proti Carigradu bi imele prodirajoče armade milejšo zimo, nego v gorah na prelazih Balkana.

Zato bi jih zima ne ovirala. Po tudi zgodovina bojev na Balkanu kaže, da vojna po zimi ni nemogoča — nasprotno, da so se vršile odločilne bitke v osvobodilni vojni od l. 1775 — 1778 večinoma v zimi.

Zima ne brani pred vojno.

Rusko turška vojna se je zategnila globoko v zimo. Ko je padla Plevna 1877. je izvedel general Gurko prehod čez Balkan, ki pomeni največji dogodek te dobe. Dne 31. decembra 1877. je prestopila ruska armada prehod čez Curjak in 5. januarja 1878. se je začel boj za prelaz Šipko. Boji na Šipki so se vsem v živem spominu. Bila je izredno huda zima, ki je v gorah balkanskih kraljevala z vso strogostjo. Ruski vojaki so trpeli na mrazu in jih je mnogo zmrazilo. V štirih dneh pa so dosegli zmago, kajti turške čete v Sajnovcu so se morale umakniti. Ruske čete so prodrle do Drinopolja, kjer so se vršili od 15. jan. do 19. januarja najhujši boji. Tudi tu so Rusi zmagali. V zimskem času so prodirale ruske čete proti Črnemu morju.

Tudi srbsko-bolgarska vojna se je začela na jesen l. 1885. Dne 13. novembra je bolgarski knez Aleksander napovedal vojno in 21. novembra je že stalo pod orožjem 70.000 Bolgarov, ki so šli proti srbski meji; srbska armada je 13. novembra prestopila mejo in 25. nov. je bila bitka pri Slivnici, kjer so se morali Srbi umakniti nazaj do Pirota. Tu jih je rešil avstrijski grof Khewenküller, ki je v imenu Avstrije zapovedal Bolgarom: »Do tu in ne napreje! Vojna je bila s tem končana, predno je nastopila najhujša zima.

Po mnenju nekaterih bi bila tudi bližnja vojna pred zimo končana. Balkanske države, ki bi od treh strani prodirale proti Carigradu, bi lahko kmalu prisilile Turčijo do odločilne bitke. Ako je ta dobljena, posedejo balkanske države one dele Turčije, v katerih je prebivalstvo na njih strani. Tako bi se odločila usoda, predno nastopi zima. Med tem pa bi se čete lahko okrepile za slučaj da bi Turčija na pomlad hotela ponoviti vojno.

Balkanskim državam ne kaže čakati čez zimo, kajti ta čas bi porabili evropski diplomati za to, da bi dosegli mir in trpljenje slovanskih in krščanskih turških podanikov bi se pomnožilo za nekaj let. Vprašanje je zrelo — in prišel je pravi čas, da se reši.

Ruska mobilizacija.

Ne more se trditi, da je Rusija balkanske vojne priprave podpirala. Nasprotno: dasi je imela dovolj vzroka, da bi bila nastopila proti Turčiji — se je zadržala zelo mirno in je pustila da so se razmere razvijale brez njenega sodelovanja. Temu vzrok je bila njena vez z Nemčijo. Ko se je začelo na Balkanu resno misliti na vojno, je Rusija odgovarjala in je z vsemi silami hotela — vojno preprečiti. V zadnjem trenutku pa je začela mobilizirati ob avstrijski meji. Naravno je, da Rusija ne more mirno gledati, kako se vse pripravlja na vojno. Na jugu se ne sme rešiti nobeno vprašanje brez nje. Pomagala je pri osvoboditvi balkanskih Slovanov — in ima tudi pri nadaljnjem razvoju svojo besedo. Zato mora biti pripravljena na vse, kajti v slučaju, da dobi Turčija kake krščanske zaveznike, ki bi ji pomagali v boju proti balkanskim državam — kar ni nemogoče — bo Rusija prisiljena poseči vmes in bo morala varovati one, ki se bodo vojevali za pravico in svobodo — proti onim, ki bodo podpirali Turčijo za to, da še nadalje ostane Balkan dežela krivice in sužnosti.

Bojni plan

balkanskih držav je sestavljen tako, kakor ga določuje krajevne razmere. Najprej bi operirala vsaka armada zase in bi tako prodirale tri armade od treh strani proti turški meji. Srbija prestopi pri Ristovcu mejo in zasede vilajet Kosovo. Ker se nahaja tam velika turška armada — ki bi Srbi prišli prvi v ogenj in bi pritiskali Turke proti Skoplju. Od druge strani bi jih podpirali Črnogorci. Med tem bi prišla grška armada od južne strani in bi prisilila Turke, da se umaknejo deloma proti Solunu, deloma proti severu. Tam pa bi že prodirala bolgarska armada in tako bi bilo naravno, da pride do odločilne bitke pri Adrianoplu. Ako je ta dobljena, je pot v Carigrad odprta.

O BOLGARSKI IN SRBSKI ARMADI.

Prijatelj lista nam piše: Imel sem priliko videti srbsko in bolgarsko armado. Ko je bilo kronanje kralja Petra v Belgradu, so defilirale srbske čete pred kraljem na Banici. Banica je višava dobre pol ure od Belgrada. Pod Banico se širi lepa dolina. Tam ima belgrajska posadka stalne vojaške vaje. Na dan kronanja je prišlo

mnogo srbskih čet iz drugih mest v Belgrad in tako so se združene čete pokazale pred Banico tretji dan po kronanju. Na Banici je bila posebna tribuna za kralja in goste. Tam smo stali in gledali v dolino, ki je bila polna vojaštva. Čete so se začele pomikati proti višavi, marširale so mimo kralja in ga pozdravljale. Že za časa bivanja v Belgradu smo se seznanili s srbskimi častniki. Srbski častniki so znani po svojih lepih krepkih postavah — pa tudi po svoji prijaznosti in ljubeznjivosti. V restavracijah in kavarnah smo sedeli z njimi skupaj in so z nami občevali neprisljano in iskreno. Med njimi ni opaziti one napetosti — ki se pogosto opaža drugod. Bili smo si kmalu odkriti prijatelji. Srbski častnik je pri tem ponosen na svojo službo in se zaveda svoje sile; tudi razmerje med priprostimi vojaki in častnikom ni tako strogo, kakor na zapadu — vendar to ne moti discipline. — Pri defiliranju čet smo imeli priliko videti krepke in velike postave srbskih vojakov. Srbski vojak ni razvajen. Doma živi priprosto življenje in vojaška služba mu tudi ne nudi najboljšega življenja. Zato so vojaki dobro utrjeni. Narodna vzgoja v vojašnicah vzbudi v njih narodni ponos in samozavest. Vse to se je videlo na njih obrazih.

Tako so defilirale čete, za njimi je prišla konjenica in za njo artilerija. Srbska konjenica nima visokih konjev — zato pa so ti balkanski konji trdni in vztrajni. Prve kavalerijske čete so šle mimo kralja v lahmem teku — zadnji trije oddelki pa so šli v galop. Vprzori so naravnost znamenito ataki.

Konjenici so sledili topovi. Takrat se je artilerija poznala, da potrebuje reforme. To se je izvršilo l. 1908., ko je Srbija dobila nove topove. V teku zadnjih 4 let, ko je Srbija videla svoj položaj, se je srbska armada izboljšala in je preskrbljena z najnovejšimi bojnimi pripravami.

BOLGARSKI ARMADO

sem videl nekaj let pozneje na Knjaževem poleg Sofije. Knjažev je ravno polje poleg Sofije — nekako vojaško vezališče. Tam so imele nastopiti čete ob 7. jutraj. Zvečer smo se sešli z bolgarskimi častniki in smo bili celo noč v oficirskem domu. Bolgari so zelo trezen narod, pijančenja med njimi ni. To se je zapazilo tudi na onem večeru. Mi smo pili prav po kranjsko — pa jim ni imponiralo. Nekateri so držali z nami, pa se je videlo, da niso vajeni vina. Zato so pa zelo izobraženi in ljubeznjivi ljudje, večinoma mladi krepkih postav; uniforma je podobna ruski. Imeli smo priliko videti bolgarsko vojašnico. V vojašnici so bili po sobah na stenah lepi napis o domovini in narodu. Taki napisi morajo na priprostega vojaka navdušujoče uplivati.

Ostali smo ono noč do petih zjutraj skupaj s častniki, potem pa so odšli, ker so morali biti ob 7. jutraj zunaj na Knjaževem. Tudi mi smo bili ob 7. tam. Bolgarske čete so stale v lepih vrstah, mladi, krepki fantje, rdečih zdravih lic. Zanimivo je bilo, da so pri pohodu peli. Bolgari namreč niso muzikalični. Zato se skrbi za to, da si vojaki pojo na pohodu. Peli so — čemur smo se vsi čudili — »U boj, «Zrinjsko-Frankopansko» itd. torej hrvatske pohode. Peli so ubrano v zboru z veselimi polnimi glasovi, da je odmevalo čez ravan. Bilo jih je veselo gledati. Bolgarska armada je mlada, toda ima svoje tradicije. Osvobodila vojna l. 1876.—1878. je našla med njimi mnogo junakov. Spomini na one grozne boje žive še vedno med njimi, saj so se njih dedje bojevali v oni vojni. Tudi spomini

na zmago l. 1885. še niso prešli, dasi se ne izrabljajo proti Srbom. V najlepših lokalih nekega hotela smo videli naslikano »Slivnico«, kjer je bolgarska armada zmagala. Taki spomini na zmage dajejo mladi bolgarski armadi poguma in prav je imel oni govornik, ki je v Sofiji v »Slov. Besedi govoril — da pri 400.000 bolgarskih bajonetov Bolgari ne bodo več gledali krivice, ki se gode njih bratom v Macedoniji

Vojna nevarnost.

Avstrija in mobilizacija balkanskih držav.

Dunaj, 1. oktobra. Avstrija z veliko paznostjo zasleduje dogodke na Balkanu. Za enkrat še ni odredila nobenih mobilizacijskih korakov, ker diplomatični krogi še vedno upajo, da se bo posrečilo vojno preprečiti. Za slučaj pa, če bo vsak miren izhod nemogoč, bo tudi Avstrija odredila vse primerne korake. Ogrski domobranski minister se je o avstrijskih vojaških pripravah izrazil sledeče: Dosedaj Avstrija še ni proglasila mobilizacije. Če bo pa šlo tako naprej, bomo tudi mi morali takoj ukreniti vse potrebne korake.

Mobilizacija Rusije. — Proti Avstriji?

Dunaj, 1. oktobra. Rusija je odredila v 22 okrajih na avstrijsko-ruski meji mobilizacijo. Sicer se zatrjuje, da je to samo poskusna mobilizacija, vendar pa v to nihče ne verjame. Rusija hoče biti pripravljena za vsak slučaj. Dosedaj je poklicanih pod orožje 350.000 ruskih vojakov. Nekaj rusinskih politik, ki dobro pozna razmere na avstrijsko-ruski meji se je izrazil, da je rusko vojaško gibanje na meji odločno naperjeno proti Avstriji. Rusija je odredila tudi že mobilizacijo svojega Rdečega križa, baje, da prisloži Bolgarom na pomoč v resnici pa radi mobilizacije svoje armade.

Turki ne bodo odnehali.

Carigrad, 1. oktobra. Turčija je pripravljena na vse. Da bi ugodila srbskim in bolgarskim zahtevam na to ni niti misliti. Če bosta Srbija in Bolgarska v posebni niti predložili Porti svoje zahteve, jih mora turška vlada odločno odkloniti, čeprav pride do vojne.

Carigrad, 1. oktobra. Sultan je ukazal mobilizacijo cele turške armade in je pripravljen pričeti takoj sovražnosti napram balkanskim državam. Armada sama je odločno za vojno in je proti vsaki popustljivosti.

Dunaj, 1. oktobra. Tukajšnjim diplomatičnim krogom ne gre v glavo, zakaj Srbija še sedaj, ko je že proglasila mobilizacijo še zahteva od Turčije, naj ji vrne zaplenjeni vojni material.

Princ Gjorgije na površju.

Belgrad, 1. oktobra. Železnice so vse pripravljene za vojaštvo. Le malo se jih bo še vporabljalo za tovarni promet. Blagovni promet je popolnoma ustavljen. Cela vrsta vpokojenih višjih in nižjih oficirjev je poklicana pod orožje. Tu pričakujejo, da kraljevič Gjorgije vsak čas pride v Srbijo in da bo igral še važno vlogo.

Razpoloženje v Bolgariji.

Sofija, 1. oktobra. Vojna stranka je na vsej črti zmagala. Oni krogi, ki hočejo pomirjevalno vplivati, so brez vsake moči. Listi naravnost hujskajo proti njim in pravijo, da mora biti že enkrat konec vednega cincanja. Narod zahteva vojno, sicer lahko izbruhne huda meščanska vojna, ki zna imeti za Bolgarijo tako v političnem kakor gospodarskem oziru dalekosežne posledice.

Desetnik je dal znamenje; njegovih deset mož se je postavilo v vrsto.

Popotnik pa je skomizgnil z ramami ter se obrnil k vozu:

»Spadakapa!«

»Gospod!«

»Vlomi ta vrata!«

»Slušam, gospod!«

Spadakapa je skočil na tla in se obrnil naravnost k vratom mrtvašnice.

»Ohe, gospod!« je kriknil. »Pozor! Jaz naskočim!«

To reki se je Spadakapa sklonil, pobral s silnim naporom veliko skalo, ki se je bila odkrnila od zgornjega roba zidu; vzdignil jo je nad glavo ter jo zalučal z vso silo v vrata.

Začul se je kovinski žvenk s temnim, bobnečim odmevom.

Desetnik je zaklek z zamolklim glasom ter planil proti Spadakapi.

Popotnik pa ga je zgrabil za zapestje in ga ustavil, rekoč mu z rahlim glasom:

»Ne motite ga, prijatelj! Drugače bi se vam utegnili zgoditi kaj nevskega.«

»Punt!« je zarjul desetnik, drgaje si zapestje, ki mu ga je bil malone zmlel neznančev strašni pritisk. »Punt!« Doteknil se je kraljevega vojaka! Po njem! Po njem!

Ta hip je zabobnel drugi tresk ob vrata.

Tulec in preklinjaje so planili vojaki proti neznanču.

Toda ustavili so se prestrašeni in osupli. Neznanec je bil zdajci potegnil svoj meč — pravcat rapir, dolg in močan, bliskajoč se v jutranjem somraku.

In ta rapir je opisal takšen vrtnec, takšno fantastično sarabando pretežitih bliskov, da so vojaki kar umolkili od začudenja, občudovanja in groze...

LISTEK.

M. ZEVAKO:

V senci jezuita.

(Dalje.)

Manfred se ni motil: težka popotna kočija se je bila ustavila blizu vojaške straže.

V kočiji sta sedela možki in ženska.

Moškemu je bilo po videzu štirideset let; iz bližine pa je pričal njegov obraz o višji starosti.

Ta neznanec je bil srednje rasti, vitek vzlic svojim letom, suh in mišičast, z bistrimi očmi in obrazom polnim brezskrbne hrabrosti, ki jo je spoznal opazovalec na prvi pogled.

Žena je bila videti še mlada in lepa tako, da bi ji bila zavidala sama Diana Poatješka, ki je bila vendar najpopolnejša in najboljše ohranjena lepota svojega časa. Vidna žalost, odeva, joča čiste in plemenite poteze te žene, se je prilagala čudovito značaju njenega obraza...

V popolno poučnje bralčevu dodamo, da je sedel na visokem kozlu te ogromne kočije postiljon — poleg postiljona pa možakar zagorelega obraza, z dolgimi že sivekastimi brki, ki so delali njegovo zunanost precej strahovito...

Ko se je kočija približala vešalom, se je sklonil potnik k oknu ter nagovoril moža, ki je sedel poleg voznika, takole:

»Spadakapa!«

»Visokost?«

»Po kakšni hudičevi poti naju voziš? To je vendar Monfokon, če se ga prav spominjam, izza mladih let!«

»Bogme, visokost,« je odgovoril positelj znanega nam imena Spadakapa, »jaz ne po-

znam pariške okolice tako dobro kakor rimsko!«

V tem trenutku pa je dospela kočija do vojakov, ki jih je postavil veliki profos na stražo.

Popotnik, ki ga je nazival Spadakapa »visokost«, se je obrnil v notranjosti kočije k dami, ki je sedela poleg njega, rekoč:

»Ne glej tja, duša draga... Zapri svoje lepe oči...«

»Zaprem jih,« je dejala dama, pokoravaje se nehoti. »A zakaj?«

»Zato, ker se peljeva mimo nečesa zelo grdega in nečistega; in jaz nočem, da bi to motilo čistost tvojega pogleda...«

»Saj ne bom pogledala, dragi moj...«

Ves ta razgovor se je vršil v jako nežnem gorkem tonu, ki je razodeval globoko ljubezen.

Nato pa se je obrnil potnik k desetniku in ga vprašal:

»Ali mi lahko poveste, če so pariška vrata ob tej uri odprta?«

Desetnik je odprl usta, da bi odgovoril.

Toda ni mu ostalo časa za ta odgovor: začul se je turoben krik, kakor da bi prihajal iz globočine zemlje, iz ust človeka, ki je živ pokopan in dama je vztrepetala groze, ko ga je začula:

»Na pomoč, gospod, kdorkoli ste! Na pomoč... na pomoč...«

Ne da bi pomišljal le trenutek, je neznanec bliskoma odprl vrata svoje kočije in skočil na tla.

»Čigav je ta glas?« je vprašal z ostrim glasom, ki je tvoril čudno nasprotje z nežnimi besedami njegovega razgovora z gospo.

»Glas klateža in razbojnika, ki je zaprt tu notri!...«

Bolgarski poslanik na Dunaju o krizi.

Dunaj, 1. oktobra. Tukajšnji bolgarski poslanik se je izrazil, da je vojna neizogibna. Danes je imel poslanik z avstrijskim zunanjim ministrom grofom Berchtoldom daljšo konferenco.

Mobilizacija Grške.

Atene, 1. oktobra. Grška je mobilizirala 10 razredov rezervne, 4 razrede redne armade in 5 razredov mornariške infanterije. Grško vojno brodovje bo razdeljeno v dve diviziji: ena pod poveljstvom kapitana Damianosa, druga pod poveljstvom kapitana Cundurosa. Obe diviziji bosta operirali po Egejskem morju. Grški rezervni mornariški častniki, ki bivajo sedaj v Aleksandriji v Egiptu, so brzojavno poklicani domov.

Panika na turški borzi.

Carigrad, 1. oktobra. Na tukajšnji borzi vlada taka panika, kakršne Turčija že dolgo ne pomni. Dočim za časa proglasitve italijansko-turške vojne kurzi na borzi niso skoro nič padli, so sedaj nekateri padli za 50—100%.

Turški ministrski svet.

Carigrad, 1. oktobra. Ministrski svet je imel večer izvanredno sejo, ki je trajala do pozne noči. Na seji se je konstatiralo, da je vojna neizogibna.

Slovenska zemlja.

Otvoritev »Prosvetne« knjižnice v Črnem vrhu nad Idrijo.

Zadnjo nedeljo je idrijski odsek »Prosvete« otvoril v »Naprednem izobraževalnem društvu« v Črnem vrhu nad Idrijo svojo knjižnico. Ob 11. dopoldne se je napolnila velika soba pri Hladniku z ukaželnimi možmi, fanti in ženami. Bilo je toliko navzočih, da so stali celo na veži. Med temi je bil nekaj časa tudi — klapan, ki jo je pa kmalu pomaknil odkoder je prišel. — Sestanek je otvoril vrl naprednjak, posestnik Franc Zagoda iz Zadolga, ki je pozdravil vse navzoče ter podal besedo akademiku Janku Mačkovišku. Ta je pozdravil navzoče občinstvo v imenu »Prosvete«, ki je prinesla v Črni vrh lepo število knjig, da po svojih skromnih močeh zadosti ukaželnosti vedno množčnega se števila neustrašenih, naprednih Črnovrščanov. Potem je govoril o izobrazbi, o njenih pospeševalcih in nasprotih, ki jih je poslanec Gangl. Zavedni prebivalci te občine sami skrbijo, da dobe boljše glas, da jih ne bodo več nazivali z imenom, ki ga nosi vas. Ukaželnji so, a primanjkuje jim duševne hrane. Teh malo knjig, kar jih ima sedaj njihovo »Napredno izobraževalno društvo«, je šlo letos skozi tisoč rok, kar je pač najboljši dokaz, da hrepene Črnovrščani po izobrazbi, ki prinaša samozavest in tako zagotavlja sleherni neodvisnost. Knjig in časnikov ne smemo skrivati, temveč moramo ljudem dati priliko, da si zbirajo sami po svoji volji in potrebi to, kar jim prija. Sami bodo mislili potem s svojo sodbo, svoje nazore in ne bodo slepo verovali vsakemu, ki se jim bliža s prijaznim licem, a s sebičnimi nameni. Govornikove besede so bile sprejete z navdušeno pohvalo. — Opoldne, ko je bilo zborovanje končano, so si društveniki takoj začeli izposojati nove knjige. Preverjeni smo, da bodo te nove knjige v Črnem vrhu rodile mnogo lepega sadu! — Vse prijatelje prave ljudske prosvete nujno prosimo, naj podpro delavno »Napredno izobraževalno društvo« v Črnem vrhu s tem, da mu pošljejo primernih knjig in časopisov. Koliko leži po naših hišah knjig in časopisov ki bi se — če pridejo v prave roke — lahko s pridom uporabljali. Če hočemo, da se naše ljudstvo dvigne iz mrtvila in nesamostojnosti, mu je treba duševne hrane! Knjige in časnike pa sprejema tudi idrijski odsek »Prosvete«, ki namerava v idrijski okolici ustanoviti še več ljudskih knjižnic. Sedaj je delo težavno, ker ni sredstev.

Letina v Beli Krajini.

Iz Metlike smo prejeli ta-le dopis: Kakor smo vam že parkrat sporočili, je letošnja hladna in mokra jesen napravila našemu trtju ogromno škodo. Nekateri vinogradniki ne bodo imeli nobenega pridelka. Naše ljudstvo se razjareno izprašuje, kje so sedaj tisti klerikalni ljudski osrečevalci, ki imajo polna usta obljub,

kadar rabijo naše glasove, da pridejo do mandata. Sedaj, ko smo v sili in potrebi, nas ne poznajo. Belokranjci imamo poslance (Jarc, Dermastija), ki niso naši ljudje, torej tudi ne čutijo z nami, ker nimajo smisla za naše križe in težave! V Belo Krajino jih tuintam pritira samo pohlep po mandatih. Može, zdramimo se in jim pokažimo pot — nazaj!

Godovič nad Idrijo.

Iz Godoviča nad Idrijo nam poročajo: Pretekli teden smo imeli pri nas birmo. Mislili smo, da nas je škof Anton Bonaventura dovolj potrdil v veri. Ampak zmotili smo se! Sedaj so nam napravili še misijon. Kakor da bi škofu dovolj ne zaupali, morali so priti še misijonarji. Toda če že imamo misijonarje, naj hodijo okrog pridigovat, ker je to njihovo opravilo, in ker drugega dela nimajo. Samo naj ne prihajajo v takem času, ko nimajo ljudje časa. Sedaj je na polju največ dela, da pospravimo domov poljske pridelke da bomo imeli za zimo kaj jesti. S takimi nepotrebnimi rečmi pa odvračajo duhovniki ljudi od nujnega in neodložljivega dela. Tako početje je vredno vse graje. Misijonarjem ni treba skrbeti, kaj bodo jedli in pili, oni niso bili še nikdar žejni in lačni. Kmetičko ljudstvo pa mora delati s svojimi rokami, če hoče živeti. Kristus menda ni ustanovil cerkve za to, da bi spravljali ljudi v nesrečo.

Klerikalci proti gasilnemu društvu v Cerkljah.

Prostovoljno gasilno društvo v Cerkljah na Gorenjskem priredi v nedeljo popoldne dne 6. oktobra 1912 vrtno veselico. — Klerikalna glasila tukajšnjih zagrizencev delajo bombastično reklamo, da bi se kolikor mogoče manj društven, zlasti pa občinstva udeležilo te prireditve; a s to reklamo upamo, da so ravno vas navdušili, da se držite gesla: »Bližnjemu na pomoč!« in da prihitite v velikem številu v naše prijazne Cerklje. Na pomoč!

Iz Kapele.

Vinogradi v okolici ne kažejo najboljšega. Grozdna plesnoba je povzročila mnogo škodo, poleg tega pa še dolgotrajno deževje, čigar posledice so bile, da je grozdje začelo pokati. Ker pogrešamo že par tednov solnčnih žarkov, smemo sigurno računati s tem, da bo letošnja kapljica kisla, mnogo manj vredna od lanske. Nekateri vinogradniki so jeli gniti in plesnivo grozdje odbirati, kar je čisto pravilno. Z glavno trgatvo pa le še čakajmo, najmanj do 15. oktobra!

Malanedeja pri Ljutomeru.

Da so med našimi patentiranimi klerikalci, ki želijo naše bralno društvo spraviti tako na kant, da bi »crknili«, zares hujšaki prve vrste, nam je dokazal poleg drugega tudi ples, ki ga je priredil gostilničar Korošak v Prececinah vsled prigovarjanja prvaka klerikalcev Hraševca na dan veselice dne 25. avgusta z očitnim namenom, da bi s tem odvrgel kar največ ljudstva od veselice. Ne dvomimo pa, da je g. Hrašovec imel pri tem plemenitem delu še nekaj »priganjačev«, ki so pod njegovim vplivom. Kljub tej in drugim ljubeznivostim smo imeli pri veslic lep obisk in uspeh in smo na to ponosni. Kletveniki našega društva pa se naj spravijo ob prvi priliki pri Sv. Duhu pod — zvonove!

Iz Kozjanskega okraja.

Da je naš okraj s svojimi trgi in vasi slovenski, je znano. Ni pa znano, kako se tu goji narodna zavednost in odločnost. Če pride popotnik blizu trga Planine, kjer se cepijo tri ceste, se mora čuditi, kako je v popolnoma slovenskem kraju mogoče, da so cestni napisi oziroma kazipoti samo nemški. Če pa narodne odločnosti manjka pri starejših merodajnih činiteljih, je manjka tudi pri mladini. To je dokazal fant iz Lopace pri Prevorju. Bil je nekaj časa v Nemčiji v rudniku in je prišel domu na nabor. Da pokaže, kako se je v tujini naučil zaničevati svoj materni jezik in pljuvati v svojo škodo, si je pripel na nezavedne prsi frankfurtski znak. Da ga pa drugi slovenski fantje na tako izzivanje niso poučili o dostojnosti, je znamenje, kako malo je med njimi narodne zavednosti.

CONAN DOYLE:

Zgodbe napoleonskega huzarja

(Dalje.)

Obdan od konflantskih huzarjev, bi bil varen pred vsemi nezagodami! Toda konji so bili preveč upehani in niso mogli več dirjati. Jahal sem torej naprej in jim ukazal, da naj se zbero na pristavi St. Anay, kjer smo nočevali pred dvema dnevi; sam pa sem obrnil konja v zmešnjavo bežeče vojske, da poiščem cesarja. Rinec se skozi te prestrašene trume, sem videl še marsikak prizor, ki mi ostane večno v spominu. Še zdaj me mučijo v hudih sanjah blede, srepi, kričeči obrazi, ki sem jih videl takrat ob svoji poti.

V zmagi ne poznaš vojnih grozot; zaveš se jih šele v ledenem mrazu poraza. Spominjam se, kako je ležal star grenadir s prestreljeno nogo ob robu pota in kričal: »Tovariši! Tovariši, pazite na mojo nogo!« Toda vsi so drevili preko njega in se spotikali nad njim. Pred mano je jahal ulanski oficir brez suknje. Pravkar so mu bili v ambulanci odrezali roko; toda obveza je bila odpadla.

Strašno ga je bilo pogledati! Dva kano-nirja sta izkušala prepeljati svoj top. Neki šaser je nameril puško ter ustrelil enega v glavo. Sam sem bil priča, kako je vrgel neki kirasir-majord svoje pištole in ustrelil najprej konja samega sebe. Nekoliko v stran od ceste je jahal in besnel mož v modri uniformi; vedel je, da je kakor norec. Obraz mu je bil začrnel od smodnikovega dima, montura raztrgana, naramnice mu je manjkalo, druga mu je

mahala na prsih. Šele, ko sem prišel čisto blizu do njega, sem spoznal, da je maršal Ney. Klel in rentalil je nad bežečimi četami; v njegovem glasu ni bilo ničesar človeškega več. Nato je dvignil visoko svojo sabljo, odločeno tri palce nad ročajem. »Pridite in glejte, kako zna umreti francoski maršal!« je zakričal. Rad bi mu bil sledil, toda izpolniti mi je bilo še drugo dolžnost. Kakor vam utegne biti znano, gospoda, ni našel zaželjene smrti, marveč je poginil par tednov kasneje hladnokrvno od nasprotniških rok.

Star pogovor pravi, da so Francozi v napadu več kakor moške, na begu pa manj kakor babe. Tisti dan sem videl, da je to resnica. Vendar pa sem videl tudi reči, ki so me navdajale s ponosom. Po poljih ob cesti so korakali Cambrennovi trije rezervni gardni bataljoni. Marširali so počasi v sklenjenem štirikotu; nad črnimi medvedjimi kučmanji so jim vihrale zastave. Okrog njih je divjala angleška konjenica in črni brandenburški huzarji; oddelek za oddelek se je spuščal proti njim, zaletel se grmeč ob železno steno in se umeknil s težkimi izgubami. Ko sem se zadnjikrat ozrl po njih, so metali angleški kanoni granate v njihove vrste, vedno po šest cevi hkrati; infanterija jih je bila obkolila in jih je obsipala s salvami; kljub vsemu temu pa, liki ponosen lev, ki se mu obešajo na boke besni psi, je korakal ta slavni ostanek garde dalje; počasi, ustavlja se tu in tam in sklepa vrste, so zapuščali v popolnem redu veličastno polje svojega poslednjega boja. Za njimi se je bila postavila gardna artillerija s svojimi dvanaštintniki na bregu griča. Vsak kanonir je bil na svojem mestu, strela

DNEVNI PREGLED.

Alkoholizem in klerikalizem. Prepri o reševanju Korošev je privedel tudi do tega vprašanja. »Slovenec« trdi, da liberalci uničujejo ljudstvo z žganjem. Mi bi nasprotno mogli trditi: čim razumnejše je ljudstvo, tem manj pije žganje. To vidimo povsod. Res je, da so naši klerikalci pri nas začeli boj proti alkoholu — toda vprašanje je, koliko so imeli uspehov. — Predvčerajšnjem je n. pr. stalo pred ljubljansko sodnijo šest ljudi z Dobrave zaradi ljubega snopsa. Vsi moški in ženske so bili sami kreteni in idioti, da jih je bilo groza gledati — in vsi so bili udani pijaci. Zaradi žganja so se sporekli in stepli in so prišli pred sodišče, kjer se je pokazalo, kaj dela žganje. Znano je, da je Dobrova skrajno klerikalna okraj in da je tam vse zvesto S. L. S. Tako bi se dalo »Slovenec« navesti mnogo enakih dokazov. Seveda s tem Korošci še niso rešeni.

Klerikalen boj proti našim vrlim gasilnim društvom. Je nekaj najneumnostnejšega kar smo mogli doživeti. Naša gasilna društva se izogibljajo strankarstva in skušajo združevati svoje člane na skupno delo: bližnjemu na pomoč! To klerikalcem ni všeč, hočejo namreč, da bi požarne brambe služile klerikalcem. Tako so začeli po farovžih nastopati proti gasilcem. Neki so gasilci hoteli imeti veselico, župnik je pa oznanil, da bo procesija na čast evharističnega kongresa. Klerikalni župan pa ni dovolil godbe. Vsak pameten človek mora obsojati tako bedasto postopanje proti važnim društvom, kakor so požarne brambe.

Slovensko abderitstvo. V nekem spodnještajerskem mestu je bil tamošnji odvetnik predsednik Čitalnice, narodno delo v kraju je pa opravljal njegov uradnik. Ko se je slednji preselil v drug kraj, ga je imenovala Čitalnica za častnega člana. Rodoljubnega odvetnika je to tako speklo, da je izjavil, da on ne more biti niti predsednik niti član društva, katerega častni član je njegov »šrihar«. In res je odstopil in izstopil. Če se še najde na Slovenskem kje bolj smešna rodoljubarska prikazen, prijatelji, pa poročajte!

Povest o procesiji za lepo vreme. Pobožna ženica v St. Petru na Medv. selu je poslala v minulih deževnih dneh k župniku sina s prošnjo naj bi napravil procesijo za lepo vreme. Župnik se je fantu moško odrezal, da bo že, ko ne bo več tako blato! Kaj si je ženica mislila, ko ji je sin prinesel ta odgovor, ne vemo.

Klerikalna maščevalnost se je zopet v lepi luči pokazala v naslednjem slučaju. Neki slovensko-štajerski živinozdravniški kandidat je imel obljubljeno deželno štipendijo, brez katere ne bi mogel naprej študirati. Klerikalci so to izvohali, in so hitro poslali vohat kaplana tiste fare na dijakov dom poizvedovat, kakšnega mišljenja so ljudje pri tisti hiši. Ko so izvedeli, da naprednega, so takoj začeli pri deželnem odboru spletkariti. K sreči se je prišlo tem spletkam pravočasno na sled in so se klerikalne nakane izjalovile. A vidi se iz vsega, kako malo je klerikalcem mar, če tudi uničijo eno eksistenco, da le zadostijo svoji strankarski strasti.

Drobiž iz Štajerske. Poroka g. Lovra Sijanca iz Grabšincev s Klarico Gorički z Jamne se vrši dne 7. oktobra pri Sv. Juriju ob Ščavnici. — V Petrovčah so se ob priliki Slomškove slavnosti nazadnje na »katoliški podlagi« stekli. Nekaj bunk je dobil petrovski kaplan, pa tudi celjskega nemškega pridigarja so baje povaljali nekaj po tleh. Vse po Slomškovi vzgledih! — Društvo za varstvo otrok v celjskem okraju ima v nedeljo 20. oktobra ob polu 5. popoldne pri belem volu v Celju občni zbor, za njim pa veliko tombolo v prid društva. — Z 90.000 kronami pobegnili je blagajnik podružnice štajerske ekspozitne banke v Ljubnem, Jožef Mlakar dne 28. septembra. — Požar. V kleti trgovca Antona Korošča v Gornji Radgoni je 28. septembra izbruhnil požar, in tam uničil drva, premog in slamo. Požarniki so ogenj omejili.

V kresni noči. Franc Ponikvar je star 37 let in je pristojen v Tomišelji. Zapustil je že davno fantovska leta in je sedaj že moder možakar. Svoje čase je bil tudi v Ameriki, kjer si je prislužil s trdim delom lepe denarje. Pa vse to je le postranska stvar in nima v naši

zgodbi nobene velike in posebno znamenite vloge. Stvar se je vršila takole: Na predvečer sv. Janeza Krstnika so zažigali tomišljanski fantje, kakor vsako leto, velik kres. To je sicer lepa slovenska narodna navada vendar samo tedaj, ako se vrši pametno. To pa se v našem slučaju ni zgodilo. Fantje so najprej peli in ko so prišli od kresa v vas, so začeli kričati. Ko so šli mimo hiše Franca Ponikvarja, je tega kričanje fantov tako razdražilo, da je prišel iz hleva, kjer je spal, in je fantje, kateri pa so bili vsi še pod dvajsetim letom, v svoji jezi primerno oklofotal in enega, Franca Japelja sunil z nogo pod koleno, toda tako nesrečno, da je začela imenovanemu drugi dan otekat noga in da si je moral poiskati zdravniško pomoč. Franc Japelj je zaradi tega tožil Franceta Ponikvarja. Včeraj je bila o tem obravnava pri deželnem sodišču, pri kateri pa je prišel obenem z onim pretopom na dan še en greh Franceta Ponikvarja. Neki Ivan Svigelj se je nekoč hudo kregal z obtoženčevim očetom. To je mladega Ponikvarja tako razjezilo, da se je začel s Svigljem ruvati in mu je med tepežem raztrgal srajco. Čez nekaj dni nato je obtoženec govoril z drugimi ljudmi o Ivanu Svigljem in je rekel med ostalim: »Če bi ga jaz dobil med štirimi očmi, bi se drugače spogledala!« Ker je Franc Ponikvar drugače pameten mož in ker se ni bil kaznovan, ga je sodišče obsodilo na en mesec dni zapora. Poleg tega pa mora plačati Francu Japelju za bolečine 100 K in 4 K za zdravniško pomoč.

Roparji na Puščah. Če se kaj posebnega zgodi, si lahko kar mislite, da je bilo to ali kje na Gorjancih, ali kje pod goro, kakor imenujejo zaradi brihtnosti sloveče kraje ležeče na vznožju Gorjancev. Pušče pa je tak kraj pod goro. Čez te Pušče, ki postanejo šele po tem dogodku slavne, kraljuje France Koba, katoliški mož, oženjen in tako naprej. No, lepega večera ko je Koba spravljal navno svoje kosičke k začasnemu počitku, pridejo do njegove hiše kar trije — Koba je mislil: roparji. Že po poti do njega so vpili, da so se kar Pušče stresale. Došli do hiše, so klicali: hej, drabci, kje pa ste? Nič odgovora. Koba je pri hlevu držal piščeta v roki in se tresel kot šiba na vodi, ki je pa v Puščah, kakor že ime kraja pove, slučajno ni. Žena in otroci so bili v veži pred pečjo, kuhali so ravno krompir in sladko zelje za večerjo. Hej, drabci, kje pa ste, zaori gori do vrha Gorjancev še enkrat na ves glas. Hej, je vun, kumerni in debeli, vun drabci, če imate korajžlo! Tudi zdaj še vse tiho. Med tem ko so po Kobetovi sodbi roparji tako predrzno izzivali na korajžo, se je Koba vendarle ojunčil. Priplazil se je s piščeti v roki v zadaj za hišo, stopil skozi druga vrata v temno vežo, šel k onim vratom, od koder je prihajalo vpitje, pa zagrabil enega, ki je stal vratom najbližje, in ga potegne notri v temno vežo. »Ti hajduk, ti ravbar ti, čakaj jaz ti bom že dal izzivat drabce v moji hiši!« Zgrabila sta se. Na to prideta še ona dva zunaj stoječa tovariša na pomoč. Zdaj seveda je zavrelo vse povprek v temni veži. Konec so napravili šele pomnjaki (škarj za pomile) ob kateri je Koba treščil enega teh »roparjev«. To strašno ime moramo prijeti spredaj in zadaj za usesa, kajti stvar se je zdaj pred sodiščem pojasnila takole: Koba kot kralj čez Pušče se s svojimi sosedi iz bližnje vasi že dolgo časa prepira zaradi pašnika. Tisti dan je Kobetov prestolonaslednik namlatil Luzerjevega in Strahanovega sina. Pobečka sta prišla zvečer vsa krvava domov in povedla kako in kaj je bilo. Luzerjev oče pa so bili tisti dan na sejnu in se vrnili malo v rožah domov. Ko so zvedeli in slišali kaj in kako se je zgodilo z njihovim sinom, so skienili, da pokličejo starega Kobeta na odgovor. Temu Luzerju se je pridružil še drugi sosed istega imena, obema pa še sosed Strahan, ki mu tudi ni bilo všeč, da Kobetov sin pretepa njegovega sina. Taki torej so bili ti roparji na Puščah. Da pri takem važnem odposlanstvu spotoma niso bili tihi, to se tako ve. Kobetova hiša pa ima priimek Drap. Drapovi. Zato so Kobeta tudi tako klicali, ko so prišli do hiše. Ta »roparski« napad na Puščah se je potem razvil v dve medsebojni tožbi. Strahan kot priča zaslišan izpove da sta prišla Luzerja k njemu in ga pozvala, da gredo vsi trije do Kobeta in ga pozovejo na odgovor, ker je njegov sin pretepel njihove sinove. Koba tej priči očita, da je po krivem prisegel; bo torej zopet imel novo tožbo nad glavo in ne bo dobro

usmiljeno grmeli kanoni. Zdjapzaj nam je prinesla tema še plaho kričanje in vrišč na uho, in včas peketanje bežečih konj. Kadar smo ga začuli, smo vselej izpodbojli konje in dirjali hitreje. Nazadnje, ko smo jahali že dolgo časa v temi, je vzišiel mesec in nam pokazal, da smo pustili preganjance in preganjane daleč za sabo. Polagoma smo prišli do mostu pri Charleroiu; napačil je novi dan. Kakšne pošastne postavbe smo zagledali v hladni, svetli jutranji luči: cesarjev obraz je bil blede in brez življenja kakor vosek. Soult je bil črn od smodnika. Lobau pa ves okrvavljen. Vendar pa smo jahali zdaj mirneje in se nismo ozirali več, zakaj Waterloo je ležal dobrih trideset milj za našim hrbtom. V Charleroiu smo vzeli s seboj enega izmed cesarskih vozov na drugem bregu Sambre pa smo se ustavili in razjahali.

Vprašali boste, prijatelji, zakaj nisem izpregovoril vso pot besede o tem, kar mi je bilo najbolj pri srcu — o potrebnosti posebnega varstva za cesarja. V resnici pa sem izkušal govoriti o tem tako s Soultom kakor z Lobauom, a bila sta tako potrti po nesreči večernega dne, tako raztresena in v skrbih samo za hipne potrebe, da jima nikakor nisem mogel dopovedati, kako nujno je moje obvestilo. Razen tega smo imeli vso pot vedno dovolj francoskih begunov okrog sebe, in kakor so bili oplašeni, se nam vendar ni bilo treba bati napada devetih mož. Zdjaj pa, ko smo stali v jutranjem somraku okrog cesarske kočije, sem zapazil s tesnobo v srcu, da ni videti na vsej dolgi, beli cesti za našim hrbtom nobenega vojaka več. Vse smo bili prehiteli. (Dalje.)

zanj, ker je Strahanu tudi sodnik rad vrjel kot pošten priči. Kobe se je sploh obnašal pri razpravi kot pravi tip vzorkatoličana. Sosedje so mu zlepa prigovarjali naj jim da mir, on pa hoče imeti, da gre stvar še naprej. Sodnik je obsodil »roparje« in Kobeta. Jakob Luzar je »dobil« 20 K, Franc Luzar 10, a Kobe pa 20 K. Ker je Kobeta ta razsodba presenetila, pridejo roparji na Puščah še enkrat na dan.

Spopad med Kočevci in Slovenci. Zadnji dan nabora v Novem mestu je prišlo do krvavega spopada med domačini in Kočevci. V gostilni pri Kondatu v Kandiji so se najprej sporeli, ko so jih orožniki od tam pregnali, so se udarili na mostu. Posebno ranjen je Skrljov sin iz Novega mesta.

Vojaški nabor v Novem mestu. Pri drugi naborni komisiji je prišlo iz štirih občin 131 nabornikov izmed kojih je bilo potrjenih 28. Nizko število nabora obveznih ne razlaga o vzroku, da so to štiri vnanje občine, iz kojih je veliko nabora obveznih fantov od doma, deloma v Ameriki, deloma v raznih rudnikih. Tretji dan, v sredo so prišli k naboru obvezniki iz Novega mesta. Bele cerkve in iz enega dela kočevskega okraja. Vseh skupaj je bilo 130 izmed teh je bilo potrjenih 22. S tem je naborna komisija v Novem mestu končala svoje delo. Tudi v teh dveh dneh ni prišlo do kakih posebnih izgrediv med naborniki. Le Slovenci in Kočevci so si na mostu malo kri puščali. Nekaj preveč pijanih in razgrajčenov so zaprli, dokler se niso stregli. Ker je prišla zadnja dan naborne komisije že vest o skoraj gotovi vojni na Balkanu, se je že itak korajžnih novincev polotilo bolj korajžno razburjenje. Razlagala se je narodna pesem »Ko fantje na vojsko gredo«. Dekletom to seveda ni bilo posebno povšeč.

Kadar gre orožnik. Dne 6. julija je bil aretiran v Gmajni kmečki fant Janez Cedilnik, ki je streljal na svojo ljubico in jo tudi nekoliko obstrelil. Zaradi tega so ga seveda zamehučili. Vendar je imela cela stvar še na drugi strani svoje posledice. Cedilnikova sosedja Marija Štupar je videla oni dan pred Cedilnikovo aretacijo, kako se bliža orožnik sosedovi hiši. Naročila je svojemu 9letnemu otroku Petru, naj sporoči drugi sosed, Mariji Sever, bajtarije ženi, da ta obvesti Janeza Cedilnika, da gre k njim orožnik in da naj Janez zbeži in uide možu pravice. Naročila pa je to Petru s pristavkom, »da se ne bodo Cedilnikova mati preveč ustrašili«. Poslušni in ubogljivi Peter je takoj tekel k sosedovim in je povedal Severjevi, kar mu je mati naročila. Dobro. Marija Sever je takoj pihnila k Cedilnikovi, kjer je dobila Janeza samega. »Beži, Janez, orožnik gre pote! Beži, da te ne dobi!« Janez jo je nato seveda pobrisal, vendar se je kmalu potem sam prijavil oblastim. Toda za to se tu ne gre. Gre se samo za to, da je Marija Sever vzpodbudila Cedilnika naj ubeži orožniku. Tega se pa ne sme napraviti in sodišče je Marijo Sever obsodilo za to na 14 dni ječe, poostrenej z enim postom. Tudi Marijo Štupar bi zašili, da ni povedala v svojo obrambo onega stavka, ki jo je rešil zapor; namreč, da je naročila svojemu fantičku, naj Severjevi pove, da naj Cedilnik zbeži samo zato, »da se ne bi Cedilnikarica preveč ustrašila orožnika.« Mali Peter, ki je prenašal pošto, je potrdil, da mu je mati dala naročilo za Severjevo z omenjenimi besedami. Zato so Štuparjevo mater oprostili obsodbe. Ni preveč dobro umešavati se v tuje zadeve.

Poneveril 90.000 K. Kakor poroča štajerska eskomptna banka, je blagajnik filijalke v Ljubnem, Josip Mlakar ubežal iz zavoda. Odnesel je v gotovini, v kuponih in v vrednostnih papirjih svoto približno 90.000 K.

Grozna avtomobilska nesreča. Dne 29. septembra se je zgodila pri Sobotki na Češkem strašna avtomobilska nesreča. Ob 6. uri zvečer je pridrčal od Jična k Sobotki avtomobil, v katerem je sedel inženir praške železobetonke družbe Černy s svojo soprogo in hčerko. V Stanjkovi Lhotki je planil na cesto pred avtomobil velik pes. Sofer je močno zavrl avtomobil, da bi se ognil psi. Avtomobil pa je treščil na drugo stran cesarske ceste ob vrhov štor, kjer je pritisnil in nanah usmrtil 22letno Frančiško Verunsko, ki je šla tam s svojim dve leti starim sinčkom svoje sestre. Otroci je odletel daleč strani in se je težko ranil. Vsled silnega sunka so odleteli z avtomobila vsi razum soferja, kateri je bil pritisnjen na vodilno kolo in ki je dobil težke poškodbe na prsni. Gospa Černyjeva in deklica sta se le lahno ranili, inženir Černy ima desno nogo vso zmedekano. — Čez nekaj časa nato, ko se je zgodila ta velika nesreča, je prišel po cesti neki drug avtomobil, ki je ranjenec naložil in odpeljal v Prago.

Ljubljana.

— Na sedanji jesenski umetniški razstavi, je razstavil svoja dela tudi prvokrat slovenski odsek jugoslovanskega umetniškega društva »Lada«, ki se je tokrat pretvorilo v S. M. = Klub slovenskih umetnikov. — V zahvalo, da je temu klubu g. Jakopič odstopil v svojem paviljonu najlepše prostore, je bil obdarjen z javnim priznanjem v »Slovencu« št. 224. od kritika A. G. zagovornika kluba S. U. O. te kritiki smo že včeraj povedali svoje mnenje. Slovensko občinstvo naj na take napade odgovori s tem, da si ogleda razstavo, o kateri priznavajo vsi, ki so jo videli, da je ena najbogatejših, kar smo jih imeli v Ljubljani.

— Ali sem »šu«, »šon«, »šen«, ali »šel«. Mislili smo, da ne bo treba več boja slovenske slovnice oblike. Toda otvoritvena predstava v »Slovenskem gledališču« nas sili, da se zavzamemo za čisti jezik na odru. Resnica je, da v navadnem življenju ne govorimo kakor pišemo, ampak da govorimo v dialektu — vsak v svojem. Dialekt pa ni književni jezik in ga na odru rabijo povsod le tedaj, ako nastopa priprosti naroden človek. Od Kravljia ali Mozola ne bomo zahtevali, da bi govoril književni jezik — ni pa lepo, ako govori salonski junak v gorjanskem

jeziku. Velika razlika je, ako vasuje pod oknom svoje ljubice Shakespearjev Romeo, ali pa Finžgarjev Janez. Ako bi Romeo govoril v gorenskem narečju Finžgarjevega Janeza, bi bil sam svoja karikatura. Ako smo se lani spotikali nad etno, da niso kmetje govorili kmečkega jezika, moramo se tem bolj spotikati nad prisiljenim nepotrebnim in neopravičenim dialektom, ki se hoče uvesti v klasično dramo. Ta novotarija se nam zdi naravnost greh proti našemu jeziku. Koliko je stalo truda, da smo dobili lep jezik tudi na oder. Da ga tuji niso vselej lepo govorili, je razumljivo — toda dialekt iz tujih ust bo še grši. 20 let je slovensko gledališče dvigalo jezik od dialektu k književnemu jeziku — sedaj pa naj pademo nazaj. Enotnost jezika na odru je lepa reč — toda to je prav tako nemogoče, kakor v življenju. In kakor smo slišali v terek, je nastala sedaj večja zmešnjava, nego je bila prej. Lepo narečje more govoriti le oni, ki narečje pozna. Prisiljeno narečje pa je nekaj groznega (poslušajte n. pr. kako vam bo neprijetno, ako kdo oponaša Ribničana, pa ga ne zna). Kako se bo slišalo, ako bodeta na odru govorila vsak svoje narečje n. pr. Štajer c in Gorenjec. Kam pridemo s tem. In katero narečje naj sprejmemo? Ako govorimo i, šou, podaru, pobran, čun, potem moramo govoriti tudi: jit, podrč, pobrat, čet i. t. d. Kakor se je slišalo z odra, so zahtevali od igralcev naj izgovarjajo »i« kot »v«. (Igralci, ki niso vajeni dialektu — kvečjemu pomagali) in tako smo dobili spake: to pa ni književni jezik, niti dialekt, kajti v dialektu se pravi: hvalu, zelu, reku. Še hušše se kaj takega sliši iz ženskih ust. Ona lepa nežna Španka bi morala reči o sebi, da je »šva«, da je »hodiva« i. t. d. V zadnjem dejanju se je dobro slišalo, kako je g. Skrbineš »šev« in g. Verovšek »šou« — v resnici pa bi bil človek najraje ušel iz tega nepotrebnega kaosa ki se je naenkrat pojavil na našem odru. Oton Zupančič nam je podal tako lep prevod Calderonovega Sodnika Zalamejskega — oni narejeni dialekti pa so ves jezik izprideli. — Mislimo, da o tem ni treba več besedi — ker smo slišali več glasov iz občinstva, ki so bili istega mnenja. Kakor je razlika med Holzhackermaršom in med Wagnerjevo opero — tako je tudi razlika — v jeziku. Tirolec lahko jodla po svoje — ampak v Wagnerju ne bom poslušal njegovega jezika. Na oder spada književni vzorni jezik — v ljudski igri pa naj se rabi pravi dialekt. Tako je bilo, tako bodi.

— **Jubilje slovenske učiteljice.** Gospodična Agneza Zupanova, učiteljica slovenske dekliške osemrazrednice pri sv. Jakobu, je praznovala včeraj petindvajsetletnico delovanja na tej šoli. Vzor značajnosti je vsedkar sledila svojemu prepričanju in si s tem pridobila spoštovanje vsakogar. Kot odlična učiteljica in vzgojiteljica je poučevala duhu časa in napredujoči prosveti primerno. Temeljito poznavanje slovenskega jezika jo usposablja — pred vsemi drugimi učiteljicami te šole — za pouk v materinščini v višjih razredih. Pri pouku vzbujala v učenkah pravo narodno zavest, — spoštovanje materinskega jezika — vzgajala slovenskemu narodu značajne Slovence. Učiteljski zbor in učence št. Jakobske šole so primerno proslavili redki jubilej. V slavnostno okrašenih sobi so se vršile deklamacije in govori. Hvalne besede so ji poklonile več šopkov, učiteljski zbor pa srebrno košarico. Odč. Mehletova je v lepem govoru proslavila odlično delovanje jubilarke, katero cenj tembolj, ker je bila tudi ona nekoč njena učenka. Ginja se je gospodična Zupanova zahvaljevala in je skromno povdarjala, da je izvrševala le svojo dolžnost. Želimo vrli učiteljici, da bi še dolgo izvrševala svoj poklic in prid ljubljanske ženske mladine!

— **Iz pisarne Slovenskega dež. gledališča v Ljubljani.** Danes v četrtek dne 3. oktobra t. l. slavnostna predstava v proslavo godu Njega Velicanstva. Uprižori se prvič v sezoni Mascagnijeva opera v jednem dejanju »Cavalleria rusticana«. Gostuje gospod Ernesto vitez Cammarota, operni pevec Kralj. dežel. hrv. gledališča v Zagrebu. Ker angažirani vsled nepričakovanih zaprek pri prvih predstavah še ne more sedelovati. Prvi nastop novoangaziranih opernih moči, primadone gđ. Elze Orlove, mladodramatske pevke gđ. Ivane Richterjeve ter opernega in operetnega režiserja in baritonista g. Rudolfa Fajterja. Zbor pomnožuje iz posebne prijaznosti 24 pevk in pevcev iz zbornice »Glasbene Matice«. — Nato se prvič na odru Slovenskega gledališča uprižori izvorna muzikalna pantomina »Možiček« od slovenskega skladatelja dr. Josipa Ipavca. Začetek točno ob pol 8. konec ob pol 10. zvečer. Opozorjamo na to, da smo biljeterjem striktno naročili, da ob igranju ovtur oz. ob odprtem odru nikogar ne puste v prostor za gledalce.

— **Avtomobilska nesreča na Posavju.** Včeraj okrog osme ure se je na Posavju zaletel v par vpreženih konj lesotrčca neki motocikel. Pri zaletu sta se močno poškodovala oba konja, katera so spravili v hlev gostilne pri »Florjancu«. Poklicali so konjskega »padarja« iz topničarske vojašnice, ki je vse potrebno ukrenil. Konja sta bila tako poškodovana, da nista mogla nadaljevati pota in sta ostala v hlevu. Kočijaž se je rešil le na ta način, da je skočil pred usodepolnim trenotkom s kozla voza.

— **O vlomilcu Exnerju** se nam poroča: V nedeljo je bil Exner v boljši družbi v Šiški pri Štepcu. Ničesar ni mogel slutiti, da sedi skupaj s predzrim vlomilcem. Exner je bil popolnoma miren in se je dobro zabaval. Iz Šiške je šla družba v novo restavracijo »Zlatorog«. Tam je ostal z drugimi pozno v noč. Zaradi besede »Pecme«, ki jo je nekdo izrekel v šali, se je razjezil ter je odšel. — Drugi dan je odpovedal članstvo v nogometnem klubu. — Vsled vselej se je drugi dan Exner mudil doma dalje časa nego ponavadi. Tako ga je dobil policist, ki mu je naznanil aretacijo. Exner se je aretaciji upiral — in je protestiral proti sumničanju. Preiskava doslej še ni mogla ničesar doznati, dasi vse kaže, da je Exner vlomilec. Z druge strani se nam poroča: Oseba Exnerja

ima na sebi toliko sumljiviga, da je najbrže v zvezi s kakšno večjo družbo. Exner je pogosto delal izlete: v Reko, v Celovec, v Trst in Solnograd. Vsi so mislili, da gre po opravih. Pravil je, da ima svoj avtomobil. Sploh je rad mnogo govoril, da je delal utis bahača. Na svojih pismih je imel natisnjeno firmo: Tehnični biro, ing. Exner, posredovalnica za prodajo in nakup avtomobilov, motorjev i. t. d. Exner je pravil, da je zastopnik: češko - moravske družbe Praga. Prejeli smo sledeče: Exner mora biti zvit in izurjen vlomilec. Po vlovu pri Čvančari je ušel pod streho, po vlovu pri Bonaču pa je ušel celo policajem, ki so hišo varovali. Ob 4. po polnoči je stala tam straža in dva orožnika — tatu pa ni bilo nikjer. Kako je pobegnil iz pasti, kjer bi ga kontrolor I. ljubljanskega društva za straženje skoraj ujel — ni znano. To kaže, da je dobila ljub. policija najbrže zelo premetenega tatu v roke.

— **Pregnan vlomilec.** Včeraj zvečer v mraku se je bližala hotelu »Tivoli« temna postava s sumljivimi kretnjami. Vedno se je ozirala krog sebe, kakor bi imela slabo vest. Naenkrat je izginila v hotelu in čez nekaj časa se je pojavila na balkonu. Tu je restavratevja hči zagledala tujega moža, ki je poskušal odpreti vrata. Tudi vlomilec je zagledal dekleta, na kar se je prestrašil in se je spustil po dolgi vrvi z balkona. V hipu je izginil v temini tivolskega gozda brez sledu.

— **Kinematograf »Ideal«.** Danes se predvaja zadnjič ruska drama »Hčerka guvernerja« Nordiskfilm kakor tudi ostalih pet slik med katerimi vzbujajo komične slike obilo smeha. Jutri specialni večer. V soboto »Sokolski zlet«.

Prosveta.

Možiček. Pantomima v enem dejanju. Uglasbil dr. Josip Ipavic. — Vsebina: Predigra v orkestru. — Piereta uči Colombino kuhati. Colombina je zamišljena. — Colombina zopet hiti k ognjišču, da bi kuhala, pa ji gre vse narobe. — Piereta se hudeje nad Colombino razmišljeno. — Končno se njena jeza poleže. — Piereta da Colombini še nekaj dobrih naukov, potem pa vzame svojo košarico in odide. — Colombino navdajajo ljubavne misli. — Colombina stopi k možičku, ki visi na steni, in se vsa vesela igra z njim; potem pa stopi par korakov nazaj, steza polna hrepenenja svoje roke za njim in mu iz dalje meče poljubce. — Nato zopet hiti k ognjišču, da bi kuhala, pa je vse preveč razmišljena, tako da ji gre zopet vse narobe: mesto soli vzame moko itd., je čimdalje bolj nevoljna, dokler ne začne od jeze jokati. — Od solza oblita stopi k možičku in se zopet začne igrati z njim. — Pri oknu se pojavi Harlekin; mandolino v rokah priskaklja skozi v sobo; vsa zmedena in vsa očarana se Colombina stiska v kot; Harlekin se postavi v nasprotni kot in začne igrati. — Colombina ga vsa zadivljena posluša. — Zdaj se ji začne Harlekin približevati, ona pa se mu umika. — Harlekin se čimdalje bolj razvema, končno jo vendarle ujame in ji razodene svojo ljubezen; zgrudi se predno na kolena in ji poljublja roke; Colombina je vsa srečna. — Zunanjo nekdo pozvoni. Harlekin odskoči v preplašen in ubeži skozi okno. Colombina gre odpret. — Vstopi Pierot in sede v naslonjač; Colombina sede k njegovim nogam; Pierot vzame knjigo in jame Colombini čitati. Colombina ga posluša le navidez in se venomer ozira na Harlekina, ki pogleda skozi okno. — Pierota premaguje zaspanec, končno zaspi. — Colombina se potihem splazi k oknu in miga Harlekinu, ki se naposled prihitotapi skozi vrata. — Stojčica pri vratih se objemata. — Nadležna muha je zdrnila Pierota; jezen plane kvišku zapazi ona dva, navali na Harlekina in ga podi po sobi. Harlekin zbeži skozi okno; v istem hipu se vrne Piereta in si je takoj na jasem. — Usodni trenotki. — Pierot se znaša nad Piereto in preti Colombini. Vsa zbejana začne Colombina jokati. — Piereta vije vsa obupana roke, ko zapazi nered okrog ognjišča. — Zunanaj se oglasi zbor deklet, Pierot in Piereta in Colombina posluhejo. — Nastopijo Colombinine prijateljice, rajajo in pozdravljajo in poklanjajo cvetlice. — Pierot si ob mizi odpirja glavo, Piereta šari krog ognjišča, Colombina joka. — Pridejo še druge mladenke; dekleta obsujejo Pierota in ga zvedavo izprašujejo. Nekaj jih Colombina odvede pred možička in se jim s solzami in smehom izpove. Dekleta stiskajo glave, sklenejo nekaj in odidejo. Tačas so ostala dekleta obstopila Pierota in mu prigovarjajo in se mu laskajo, končno ga spravijo med se, ga vrte in sukajo, dokler ga ne spravijo pred Colombino, ki pade predeni na kolena in ga prosi odpuščenja. Pierot je ginjen in ji odpusti. Splošno radovanje. — Zunanaj se oglasi Harlekinova mandolina, vsi posluhejo. Vrata se odpro na stečaj, v sobo se vsujejo Colombinine prijateljice, v svoji sredi imajo Harlekina. Harlekin in Colombina hitita drug k drugemu, dekleta zadržujejo Pierota in Piereta. Piereta pregovarja Pierota, končno dasta mati in oče blagoslov. — Sklepni ples deklet.

— **Mladini.** Izšel je drugi zvezek mladinskih spisov Andreja Rapeta. Zbirka obsega 13 povesti, knjigo krasi 11 lepih ilustracij. Knjigo vsem toplo priporočamo.

Nainovejša telefonska in brzojavna poročila.

VOJNA NA BALKANU. — ULTIMATUM TURCIJI. — PRED ODLOČITVIJO. — VELESILE.

Dunaj, 2. oktobra. Danes se že popolnoma lahko govori o pravem vojnem stanju; četudi vojna še ni izbruhnila. Tekom popoldneva in na večer so došla semkaj tako vznemirljiva poročila, da je izbruh vojne gotova stvar. Da bi balkanske države odredile generalno mobilizacijo samo za to, da bi z vojno grožnjo pri-

silile Turčijo, da ugodi njih zahtevam, na to ne verjame tukaj nihče več. Da napenja diplomacija zadnje strune, je umljivo, sicer pa je to tudi njena dolžnost. Sicer pa se ravno v teh tako zelo kritičnih dnevih jako malo sliši, da bi velesile podvzele kako energično akcijo, da bi preprečile vojno. Jasnó je, da je prišlo med njimi do precejšnega nesoglasja in zato so tudi intervencije brezuspešne. Zlasti Rusija, o kateri se je govorilo, da je prevzela vodilno vlogo pri mirovni akciji, se vedno bolj očitno postavlja na stran balkanskih držav. Tukajšnji politični krogi so trdno prepričani, da bi balkanske države nikdar ne šle tako daleč, ako bi ne imele Rusije za seboj. To dokazuje tudi dejstvo, da je Rusija odredila mobilizacijo ob avstrijski meji. Balkanske države so sedaj pripravljene, Turčija je obkrožena krog in krog, treba je le še napovedi in Turčija se bo morala bojevati za življenje in smrt.

Dunaj, 2. oktobra. Balkanske države, na čelu Bolgarska so danes odposlale turški vladi skupen ultimatum, v katerem zahteva takojšnje garancije, za uvedbo avtonomije v Stari Srbiji, Macedoniji, Sandžaku, Novem pazariju, Epiru in Tesaliji. Turčija mora odgovoriti na ultimatum najpozneje 48 ur. V slučaju, če bo odgovor nepovoljen, oziroma če odgovor sploh ne pride, bodo smatrale balkanske države to kot napoved vojne. Srbska in bolgarska armada bosta v tem slučaju prvi prekoračili mejo, za njima pa Črna gora in Grška.

Dunaj, 2. oktobra. Semkaj je došlo poročilo, da bo skupni ultimatum balkanskih držav izročil turški vladi bolgarski poslanik v Carigradu in sicer jutri dopoldne.

Dunaj, 2. oktobra. Jutrišnji dan je dan pred odločitvijo. Diplomatični krogi so trdno prepričani, da bo Turčija odločno zavrnila vse zahteve balkanskih držav, ker to zahteva narod.

Dunaj, 2. oktobra. Položaj je obupen. Najbrže izbruhne vojna že v petek ali pa v soboto, vsekakor pa pade odločitev najpozneje tekem treh dni.

Sofija, 2. oktobra. Tu se na mir sploh nič več ne misli. Vsa čas pričakujejo, da pride do prvih prask med bolgarskimi in turškimi predstražami. Iz Sofije odhajajo neprestano vlaki na jug. Ljudstvo na postajah vojaško navdušeno pozdravlja. Bolgarska armada se koncentrira okoli Harmanlija v dolini reke Marice, tik pred nosom okoli kraja Mustafa paša pa je zbrana turška armada.

Sofija, 2. oktobra. Za vrhovnega poveljnika bolgarske armade bo imenovan general Fidzov. Druga poročila zopet zatrjujejo, da pridejo kot taki v poštev tudi generali Radkov Dimitrijev, general Ivanov vojni minister general Bilirov in general Nikonojev.

Sofija, 2. oktobra. Jutri bo kralj poveril vrhovno poveljstvo nad bolgarsko armado generalu Fidzovu, ki nato takoj odpotuje na jug.

Sofija, 2. oktobra. Vlada je proglasila vojni moratorij.

Sofija, 2. oktobra. Rusija je izjavila, da bo v slučaju, če bi se turško vojno brodovje pojavilo ob bolgarski meji, takoj pričela demonstrirati s svojim črnomojskim vojnim brodovjem, ker nikakor ne more pripustiti, da bi se pretrgale rusko-bolgarske trgovske zveze.

Dunaj, 2. oktobra. Preko Dunaja se trumonia vračajo srbski, grški in bolgarski dijakovi domov.

Belgrad, 2. oktobra. Poveljstvo nad vesoljno srbsko armado prevzame vojni minister general Putnik, ki je znan kot najboljši strateg. Na njegovo mesto pride general Atanacković.

Belgrad, 2. oktobra. Srbski poslanik v Carigradu, Nenadović je danes obvestil tukajšnje vlado, da je Turčija odločno odklonila tudi zadnje srbsko zahtevo, naj vrne zaplenjen material. Vest je vzbudila po vsem mestu velikansko ogorčenje.

Dunaj, 2. oktobra. Srbija smatra korak turške vlade kot casus belli. Semkaj je došlo poročilo, da bo Srbija že tekem jutrišnjega dne napovedala Turčiji vojno.

Belgrad, 2. oktobra. Danes je imel generalni svet pod predsedstvom kralja Petra generalno sejo. General Putnik odpotuje že jutri preko Niša v Ristovac.

Atene, 2. oktobra. Grška bo pričela sovratnost proti Turčiji s tem, da bo proglasila aneksijo otoka Krete. To se zgodi že te dni. Takoj po proglasitvi aneksije, se bodo pojavile grške vojne ladije pred Kreto in bodo tadi iz krcale čete.

Dunaj, 2. oktobra. Velevalsti so opustile vsako akcijo v prid miru, ker so prišle do prepričanja, da je miren izhod nemogoč.

Dunaj, 2. oktobra. Tu se razširja vest, da je Rusija odposlala večje število municije in topov iz Sevastopola v bolgarsko trdnjavo Varno.

Cetinje, 2. oktobra. General Vukotić je nadomada odpotoval iz Cetinja v Podgorico, kjer se koncentrira črnogorska armada. Tu se splošno smatra, da je določen za vrhovnega poveljnika nad črnogorsko armado, čeprav namerava stopiti na čelo armade baje kralj Nikita sam.

Atene, 2. oktobra. Generalissimus grške armade bo prestolonaslednik. Na meji je zbranih dosedaj okoli 80.000 grških vojakov.

ITALIJANSKO-TURŠKA VOJNA.

Carigrad, 2. oktobra. V ožigled nevarni situaciji na Balkanu pozivljajo listi vlado, naj nemudoma sklene mir z Italijo, da potem lahko uporabi čete, ki so sedaj določene za varstvo obrežja, proti balkanskim državam. V slučaju sklenitve miru bi lahko operirali tudi turške vojne brodovje, ki je sedaj skrito v Dardanelah.

POLJSKO-RUSINSKA POGAJANJA.

Lvov, 2. oktobra. Pogajanja glede delavskih goliškega deželnega zbora so se popolnoma izjalovila. Deželni maršal je dobil ukaz, da prične nova pogajanja med Poljaki in Rusini. Na sklicanje goliškega deželnega zbora za enkrat ni niti misliti.

VI. kongres češke nar. soc. mladine.

Praga, 30. septembra 1912.

Pravkar je končal VI. kongres čeških narodno soc. mladinskih organizacij, ki se je vršil v nar. soc. domu v Pragi v dneh 27., 28. in 29. m. m. Moram reči, da je bila to tako veličastna in krasna manifestacija dela, uspehov ter sadov vstrajnega in neutrudnega napredka češke mladine na splošno prosvetnem in posebno narodno-socialnem polju, kakoršne nisem še videl. Čisto nič one puhe in prazne bombastike, nič one frazerske in šablonske bombastike, kakor je žalibog pri enakih prireditvah običajna osobito pri nas Slovincih, temveč kongres se je odlikoval toliko glede vsebine kolikor glede zunanjosti po naravnost frapirajoči resnosti in jednatosti.

Toliko na sp. no.

V naslednjem pa kratko poročilo. V petek 27. m. m. ob 8. zvečer se je vršil v restavraciji narodno soc. doma setanek delegatov narodno soc. mladinskih organizacij, kakih 60 po številu. Brat Spatny otvoril sestanek ter pozdravi med drugim posebno prisrčno, delegata tržaške nar. soc. mladinske organizacije, brata Požarja in poslanca brata Choca. Nato sledi poročila tajnika in blagajnika centrale. O poročilih se vname obsirna in živahna debata, v katero posežejo malone vsi delegatje. Med centralo in krajnimi, zlasti moravsko organizacijo nastane precej zapleten konflikt, o katerem sem že mislil, da bo rodil katastrofalne posledice. Toda kaj še! V češki nar. soc. mladini vlada taka disciplina, o kakoršni nimamo mi pri nas niti pojma. Ko so se nato formalizirale še nekatere druge formalnosti glede shoda naslednjega dne, so se delegatje v najboljšem sporazumljenju in navdušenju razšli.

Drugo jutro se je vršil v veliki dvorani nar. soc. doma shod po § 2. Dvorana je bila nabit polna. Shod je otvoril brat Spatny, ki je ponovno pozdravil delegata trž. nar. mladine, dalje poslanca brata Choca ter zastopnika Češke obce delničke. K besedi se priklasi nato brat Požar, ki povzdigne bratski shod v ime nar. trž. nar. soc. mladinske organizacije. Obzahuje, da nista poslali na kongres svojih delegatov tudi ljubljanska in puljska nar. soc. mladina ter oriše na kratko nar. soc. mladinsko gibanje na slov. jugu. Poročilo se sprejme z burnimi ovacijami ter velikim navdušenjem. Poročevalec je končal svoj govor z besedami: »Nisem prišel učiti, temveč učiti se med češko nar. soc. mladino, a ravno ta moj učitelj, ta narodno in socialno zavedna češka mladina mi je pokor in najboljše jamstvo, da bo narodni socializem med jugoslovansko proletarsko mladino v najkrajšem času slavil sijajno zmago. Teren je ugoden.«

Ko sta nato pozdravila še poslanec brat Choc v imenu Češke obce delničke, se je enoglasno izvolil predsednikom zborovanja brat Trnobrasky. Sledi poročila tajnika brata Čejke, blagajnika brata Röslerja, redakterja in upravnika »Mladih Prondy« brata Pulpana, preglednikov, tajnika moravske organizacije ter tajnika dolnjeavstrijske organizacije, ki se po kratki lakonični debati z navdušenjem vzamejo na znanje. Iz vseh teh poročil je razvidno samo eno: da se je jako malo govorilo, a veliko delalo. Osobito poročili blagajnika in redakterja »Ml. Pr.« pričata, da je češki nar. soc. mladinski organizacijam zagotovljen lep, koristen obstanek.

(Dalje.)

Vojna leta 1812.

Napoleon in Poljaki. — Usoda Poljakov. — Napoleonove obljube. — Rešitev Poljske. — Napoleonova sebičnost. — Napoleon med Poljaki. — Prazne nade. — Usoda naroda. — Velika prevara.

Napoleon je bil mož, ki je znal izrabljati vse ki so mu zaupali. To je sicer slaba lastnost, toda on, ki je hotel vladati, je videl v tem le sredstvo, da pomnoži svojo moč. S tem ni rečeno, da Napoleon ni poznal hvaležnosti, ali da ni poplačal onih, ki so mu storili kako uslugo. V tem oziru je bil Napoleon pravičen in je plačal vsakega po zaslugi. Vendar ni pozabil, da je on sam prvi, da mora vse služiti njemu in šele potem je poplačal vsakemu njegovo delo, ako mu je to kazalo. Sebi na škodo — ni storil ničesar. Vojna leta 1812. je pokazala, da je postal Napoleon trd in trmast, in to celo v lastno škodo. Ni se dal pregovoriti niti takrat, ko je pretila očitna nevarnost. Nasveti njegovih ožjih prijateljev so postali brez pomena. To je po mnenju nekaterih zakrivilo vso veliko nesrečo, ako nečemo verjeti v »božjo voljo« in v »višje sklepe«, po katerih je bilo vse to tako usojeno. Po vsem, kar je Napoleon doživel v nekaj letih, odkar si je sam položil na glavo krono francoskih kraljev, je videl, da se svet boji mogočnega in da se trese pred zmagovalcem. Brez odločnega odpora je trepetala pred njim cela Evropa. Vse se mu je laskalo, vse mu je služilo. Napoleon je dosegel vse svoje velike uspehe — s svojo brezobzirnostjo, s tem, da ni prizanašal nikomur, in da je izrabljaj vse.

S tem je postal mogočen, s tem je hotel tudi obvladati razmere. V tem je obstajala vsa njegova čudovita sila, s katero je pokoril celo okoličino in ves svet. Napoleon je poznal razmere narodov in držav v Evropi in jih je hotel porabiti v svoje namene.

Tako je znal eno državo izrabiti proti drugi, osebnost in narodna nasprotstva je znal obrniti v svoj prid slabosti vseh je znal porabiti v svojo korist. Skratka: znal je vladati. Negotove je znal pridobiti z obljubami, zveste je poplačal — s pohvalo. Vse to se je posebno dobro videlo pri Poljaki. V poljski zgodovini stoji leto 1812. zapisano z velikimi črkami. Največji poljski pesnik Mickiewicz je vzel istega leta snov za svoje največje delo »Pan Tadeusz«, v katerem slika gibanje tega leta. »O pomlad polna pričakovanja« piše pesnik, ko slika življenje te pomladi. Da, Poljska je pričakovala rešitve.

Kakor je znano, so si tri države: Rusija, Prusija in Avstrija poljsko kraljestvo med seboj razdelile. Največje barbarstvo, brezpravnost in nasilje, kar jih pozna svetovna zgodovina, Poljska je bila v sebi tako slaba, da se ni mogla ubraniti trem sosednim državam, ki so si jo po dogovoru razdelile. Tako je bilo poljsko narodno telo razsekano na tri dele. V sredini Evrope je nastala velika rana, ki še danes boli. Delitev poljskega kraljestva se je zgodila 1772. Poljski narod ni takoj čutil vso grozo tega dogodka — šele v nekaj letih se je pokazalo, da je bil zadan smrtni udarec poljskemu kraljestvu. Narod se je začel buditi. Ob času ko je nastala v Parizu velika revolucija (1789.) se je začelo tudi na Poljskem gibanje za vstajo. Razglasila se je t. zv. konstitucija 3. maja 1. 1791. in hrabri junak Kosciński se je postavil na čelo nove narodne vojske. Poljaki so se hrabro borili, toda zmage niso mogli pridobiti, Kosciński je sam padel v boju in v zadnjem trenutku je baje vzkliknil: Finis Poloniae (konec Poljske). Vstaja se je ponesrečila, Poljska je ostala razdeljena. Poljakom je ostala samo še vel. vojvodina Varšavska. Posledica vstaje je bila, da so posled državne Poljake še bolj pritiskale, ker so se bale vstaj. Od svojih sosednih držav: Od Rusije, Prusije in Avstrije, Poljaki niso mogli pričakovati rešitve. Rešiti jih je mogla Francija, s katero so imeli Poljaki preje mnogo zvez. Seveda se zadnji francoski kralji za Poljake niso menili — zato so si jih države razdelile — ob času revolucije pa so imeli Francozi doma dovolj dela — in niso mogli pomagati. Ko pa je bila revolucija premagana in je začela vstajati svetla Napoleonova zvezda — je zasijala tudi Poljakom nova nada na rešitev.

Vsled ponesrečene vstaje se je mnogo Poljakov izselilo, mnogo pa jih je prostovoljno stopilo v francosko službo. Bolj ko je znagoval Napoleon nad zastarelo Evropo, bolj so upali Poljaki, da se jim bliža ura rešitve.

Poljsko vprašanje je bilo takrat splošno važno in je nudilo Napoleonu dovolj prilike, da bi ga bil izrabil zase, tudi, ko bi ga Poljaki ne bili prosili rešitve. Toda Napoleonova armada se je bolj in bolj polnila s Poljaki, ki so se bojevali zanj po celem svetu, samo da bi jim vrnil domovino. Napoleon je to kmalu zapazil in ni pustil Poljakov brez obljub. Poljaki so torej upali, da pride prilika, ko jim Napoleon vrne kraljestvo. Dokler je bil Napoleon prijatelj z Aleksandrom, ruskim carjem, je bilo malo upanja na popolno rešitev, kajti car bi gotovo sam ne vrnil ruski del Poljske. Kako so se torej Poljaki razveselili, ko je nastala vojna med Napoleonom in Rusijo. Zdaj je prišel čas.

Dve državi, Prusija in Avstrija, ki sta bili vzeli dva dela Poljski, sta bili tepeni. (Prusija 1. 1807., Avstrija 1. 1809.) To je bila kakor kazen za zločin. Sedaj je prišla vrsta na Rusijo. Napoleon se je kazal Poljakom kakor rešenik, ki ga pošilja pravični Bog.

Napoleon je dobro poznal položaj Poljakov in je dobro vedel, kakega pomena je zanj poljska pomoč v vojni proti Rusiji. — Vedel je tudi, da leži usoda poljskega naroda v njegovih rokah, in da Poljaki od njega pričakujejo rešitve. Toda Napoleon je bil dovolj sebičen, da ni takoj izpolnil vroče želje poljskega naroda.

Kakor je znano, je bil v vojni leta 1812. tudi del — osebne maščevalnosti. Napoleon je bil razžaljen, ker ni dobil ruske princese za ženo. Dokler se je z Rusijo pogajal glede neveste, ni hotel mnogo slišati o rešitvi Poljske. Ko pa je Rusija nevesto odrekla, je Napoleon skušal Rusijo kaznovati s tem, da se je zavzel za Poljake. Vedel je, da se Rusija tega najbolj boji. Zato je čakal do zadnjega v nadi, da se bo car prav zaradi Poljakov spustil v pogajanja.

Toda Napoleon se je varal: car je rajši sprejel vojno — nego da bi bil odnehal. In Napoleon je pri tem izgubil svojo previdnost zaradi svoje ozkosrčnosti. Ko je bil namreč Napoleon vrnil Poljakom njih kraljestvo, bi bil dosegel sredi Evrope silo, s katero bi bil vladal na obe strani. Krotiti bi bil lahko Avstrijo, Rusijo in Prusijo. Ako bi bila njegova armada ostala v novem poljskem kraljestvu, bi ne bila šla — poginila v rusko zimo. Danes bi zemljevid Evrope drugače izgledal. Toda Napoleon je hotel navdušenje Poljakov izrabiti zase — in jim je samo previdno obljubil — česar jim po porazu na Ruskem ni mogel več izpolniti.

Misliti si moremo, s kakim navdušenjem je poljski narod sprejel Napoleona na njegovi poti v Rusijo. Nemci so slavili Napoleona bolj prisiljeno, nego od srca. Poljaki pa so ga pozdravljali, kot svojega osvoboditelja.

Težko je popisati s kakimi slovesnostmi so sprejeli Napoleona v Varšavi. Narod je prihitel od vseh strani proti mestu in vsa svečana parada, ki so jo kdaj mogli napraviti Poljaki, je slavila prihod velikega osvoboditelja. — Nič večjega in boljšega ni dala usoda zemlji, kakor je ona — se je glasil napis. Poljaki so hoteli pokazati vso kraljevsko slavo svojega bivšega kraljestva, da bi prepričali Napoleona, da

so vredni svojega kraljestva. Vse plemstvo je prišlo v Varšavo, kjer so se vršile velike slavnosti. Posebna deputacija je prišla k Napoleonu, ki ga je prosila, naj vrne Poljakom kraljestvo. (Poljaki so postavili svojo armado do 40.000 mož, — znana je bila njih konjenica — in so preskrbeli tudi Napoleonove čete, ko so se mudile na poljskih tleh. To je stalo mnogo denarja. — Napoleon je plemiče ljubeznjivo sprejel, obljubil jim je, da bo skrbel za blagor poljskega kraljestva — toda nič več. Napoleon je mogel reči: bodi! — in bi bilo. Toda plemiči so se morali zadovoljiti z obljubami in so upali, da se po srečni končani vojni izpolnijo njih želje.

Dne 12. junija je Napoleon odšel naprej k svoji armadi.

Odgovorni urednik Radivoj Korene.
Last in tisk »Učiteljske tiskarne«.

Ali ste pokusili
posebno specialiteto
likerja
zdravnika želodca?

Krepkega dečka

iz poštene hiše in s primerno šolsko izobrazbo ter pridnega

trgovsk. pomočnika

sprejme večja eksportna firma na Dolenjskem. Oni, ki razumejo nekaj nemški in imajo prakso v mešani stroki, imajo prednost.

Ponudbe pod »344«, poste restante, Karmel.

Ozirajte se na trdke,
ki oglašajo v »Dnevu«.

Gostilna „LEON“

Florijanska ulica 6.

ima na razpolago vsak četrtek in nedeljo
purana, srno, divje zajce in drugo divjačino

• najokusneje pripravljeno. — Vse druge dneve razne specialitete. •

Točijo se zajamčeno pristna dolenjska in štajerska vina ter dvojno marčno pivo.

Za obilen obisk se priporočata

Leon in Fani Pogačnik.

Vsaki petek sveže morske ribe

v trgovini s špecerijskim blagom

T. MENCINGER, Ljubljana

Resljeva cesta 3 - Sv. Petra cesta 37 in 42 - Martinova cesta 18.

Velika zaloga delikates in vinarna.

Restavracija „Zlatorog“

poleg »Narodne kavarne« Gosposka ulica.

Slavnemu občinstvu in rodoljubom z dežele vljudno naznanjava, da
sva otvorila novo, moderno, elegantno restavracijo. — Točilo se bode:
pristno vino iz graščine Dornave, dolenjsko
in bizeljsko ter budjeviško pivo. Skrbelo se
bode tudi vedno za dobro kuhinjo. S spoštovanjem
Fran in Marija Krapeš.

Samo po K 4.—

več sto pelerin s kapucami ali pa otročje obleke (kostumi).

Samo po K 6.—

daljše pelerine ali pa kamgarnaste hlače za gospode.

Samo po K 8.—

najdaljše pelerine ali pa moderno izdelane obleke za gospode.

V damski konfekciji vedno velika izbira. Postrežba točna. Cene nizke.

„Angleško skladišče oblek“

O. Bernatovič, Ljubljana, Mestni trg šte. 5.